

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Ponedeljek, 29. avgust 2016 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte v **izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.
Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 6 2 5 1 1 2 1 0 2

3/20

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Različni modeli vladanja

1. Konec rimskega cesarstva so povzročila tudi preseljevanja ljudstev, sprva predvsem germanskih, od katerih so se nekatera naselila na ozemlje cesarstva.
 - 1.1. S pomočjo slike 1 v barvni prilogi naštejte štiri germanska plemena, ki so se naselila na območju zahodnorimskega cesarstva.
 - 1.2. Katero germansko pleme se je naselilo v severno Afriko?
 - 1.3. Pojasnite pojmom vandalizem.

(3 točke)

2. Hunski kralj Atila (vladar med 433 in 453) je leta 451 vdrl v Galijo, a je bil premagan in se je nato usmeril proti Italiji.

Atila je bil tiran. Ko Rimljani niso hoteli izpolniti njegovih zahtev po velikanskem plačilu v zlatu, je s hordami uničil pet rimskeh mest. Atila je znal doseči, da se je zemlja tresla, ni pa znal vladati. Znal je uničevati, kar so drugi zgradili, ni pa znal ustvarjati.

(Vir: Velika družinska enciklopedija – zgodovina. Reader's Digest, str. 42. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2006)

Pojasnite, zakaj se je pri srednjeveških piscih za Atilo uveljavil vzdevek »bič božji«.

(1 točka)

3. Leta 476 se je končala zgodovina zahodnega dela rimskega cesarstva. Nadaljevala pa se je zgodovina vzhodne polovice cesarstva s središčem v Carigradu. Med obema polovicama so se začele poglabljati razlike.
S črko V označite značilnosti ureditve vzhodne polovice cesarstva, s črko Z pa zahodne polovice cesarstva.

☐ začetek prevlade germanskega vpliva	
☐ uveljavljanje naturalnega gospodarstva	V vzhodna polovica
☐ vse bolj centralizirana ureditev	
☐ širjenje obrtne proizvodnje in trgovine	Z zahodna polovica
☐ učinkovit davčni sistem	
☐ prevlada politične razdrobljenosti	

(3 točke)

4. Sredi 6. stoletja je prišlo pod cesarjem Justinijanom do poskusa obnovitve neposredne cesarske oblasti nad celotnim ozemljem nekdanjega rimskega cesarstva.
S pomočjo slike 1 v barvni prilogi navedite, proti katerim germanskim državam se je bojeval Justinijanov vojskovodja Belizar.

(1 točka)

5. Med germanskimi plemeni, ki so se naselila v Galijo, je kmalu prevladalo pleme salijskih Frankov. V Zgodovini Frankov je nadškof Gregor iz Toursa napisal:

Klodvikovi vojski je grozilo popolno uničenje. Ko se je Klodvik zavedel nevarnosti, je ves pretresen povzdignil oči k nebu in molil: 'Jezus Kristus, ki te moja žena Klotilda vedno imenuje sina živega Boga, ki stiskanemu lahko priskočiš na pomoč, podeli zmago tistim, ki vate zaupajo. Ponižno in goreče te prosim, pokaži mi slavo svoje moči!'

(Vir: Holzer, J., 1995: Zgodovina Cerkve v stotih slikah, str. 60. Družina. Ljubljana)

Kaj je pripomoglo, da se je kralj Klodvik odločil za sprejem krščanstva?

(1 točka)

Slika 1: Krst kralja Klodvika

(Vir: www.franceinfo.fr/clovis-baptême.
Pridobljeno: 26. 2. 2014.)

6. Do vzpona dinastije Karolingov v frankovski državi že v času Merovingov so pripomogle službe, ki so jim bile zaupane. Med temi so bile služba senešala, palatinskega grofa in majordoma.

- 6.1. Katera teh služb je bila najvplivnejša v frankovski državi?
6.2. Kakšne so bile njene pristojnosti?

(2 točki)

7. Frankovska država je dosegla največji obseg in ugled v času Karla Velikega (vladal med 768 in 814). Razširil je meje frankovske države, si pridobil vrsto zaveznikov in vpeljal novo pravno ureditev.

V tej konstelaciji je bil najpomembnejši dogodek zavezništvo med Franki in papeštvom. Papeži so našli v frankovskih vladarjih posvetno pomoč, s katero so se ubranili sovražnikov, še zlasti Langobardov. Za božič leta 800, ko je Karel Veliki obiskal Rim, je papež Leon III. okronal frankovskega vladarja za cesarja. Dogodek je okrepil porajajočo se neodvisnost zahodnega latinskega cesarstva od vzhodnega grškega bizantinskega cesarstva.

(Vir: Le Goff, J., 2006: Se je Evropa rodila v srednjem veku?, str. 47–49. *cf. Ljubljana)

S pomočjo zgornjega besedila in slike 2 v barvni prilogi predstavite način vladanja in državne ureditve, ki ga je uveljavil Karel Veliki, tako da opišete: njegov odnos do Cerkve in papeštva, odziv Bizanca na kronanje za cesarja, ozemlja, ki jih je osvojil med vladanjem, vlogo mejnih grofij, in naštejte dve mejni grofiji.

(5 točk)

8. Med vladanjem Karla Velikega sta ponovno pridobili svoj pomen kultura in izobrazba. Karel Veliki je za pospeševanje kulturnega razvoja uporabil številne samostane, ki so nastali v frankovski državi na prehodu iz 8. v 9. stoletje.

Karel Veliki je izdal za celotno ozemlje cesarstva pravila za glavna področja vladanja. Veljala so povsod in nanašala so se na vse – na velika podeželska posestva, na šolstvo, na zakonodajo, na razdelitev cesarstva ...

(Vir: Le Goff, J., 2006: Se je Evropa rodila v srednjem veku?, str. 49. *cf. Ljubljana)

- 8.1. Kako imenujemo obdobje kulturnega razcveta v času Karla Velikega?
- 8.2. Naštejte tri pomembne dosežke tega razcveta.

(2 točki)

Slika 2: Katedrala v Aachnu

(Vir: www.wikipedia.org. Pridobljeno: 21. 12. 2013.)

9. V bizantinskem delu rimskega cesarstva, a tudi v nekaterih drugih okoljih se je razvila posebna oblika odnosov med državno in cerkveno oblastjo.

Od vsega začetka je imel cesar za eno svojih glavnih nalog, da Cerkvi pomaga doseči njen cilj na svetu: od pomoči do ukaza pa je bil samo majhen korak. Dolgo je samo cesarjeva beseda lahko sklicala vesoljno Cerkev na koncil; samo on je lahko njenim voditeljem dajal nasvete in ukaze.

(Vir: Zgodovina Cerkve II., str. 75–76. Družina. Ljubljana, 1991)

Pojasnite izraz cezaropapizem.

(1 točka)

10. Evropski prostor okoli leta 1000 je bil v primerjavi s predhodnimi stoletji zelo spremenjen. Med drugimi so se priselili tudi Normani in Ogri ter izoblikovali svoje ureditve.

Od konca 8. do sredine 10. stoletja so zahodni kristjani videli v njih predvsem napadalce, plenilce in nasilneže, četudi je vdore pogosto spremljalo miroljubno trgovanje. Na skrajnem severozahodu evropskega prostora sta se rodili družba in civilizacija, ki sta živelni od morja in enkratno obogatili srednjeveški krščanski svet. /.../ Po dolgi selitvi so prišli iz Azije in so na koncu 9. stoletja v Karpatih ustanovili na pol nomadsko državo pod vodstvom vojvoda Arpada. Od tam so se odpravljali na morilske pohode v srednjo Evropo, dokler jih ni cesar Oton I. boleče porazil na Leškem polju.

(Vir: Le Goff, J., 2006: Se je Evropa rodila v srednjem veku?, str. 60–61. *cf. Ljubljana)

Obkrožite izbrano ljudstvo in glede na zgornje besedilo ter s pomočjo slike 3 v barvni prilogi odgovorite na vprašanja.

A NORMANI/VIKINGI B OGRI/MADŽARI

- 10.1. Iz katere smeri so prodirali proti središču Evrope?
- 10.2. Na katerem območju se je ljudstvo ustalilo?
- 10.3. Zakaj so jih stari prebivalci imeli za nevernike?
- 10.4. Kako so njihove prihode doživljali stari prebivalci?

(4 točke)

11. Za srednjeveško družbo je bila značilna stroga stanovska ureditev. Posameznik je imel v taki ureditvi določeno vlogo, dolžnosti in pravice. Pogostokrat mu je bila vloga določena z rojstvom.

Povežite pojme v desnem stolpcu z njihovo razlago v levem tako, da na prazno črto v levem stolpcu napišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ branilec vere in zatiranih	A kmet
_____ vrhovni skrbnik izvajanja zakonov	B heretik
_____ krivoverec, kritik družbenih in cerkvenih razmer	C monarh
_____ razlagalec cerkvenega nauka	D vazal
_____ uresničevalec volje svojega gospoda	E vitez
_____ vzdrževalec vseh plasti prebivalstva	F klerik

(3 točke)

12. Sredi 13. stoletja se je v Rimsko-nemškem cesarstvu začelo obdobje brezvladja; trajalo je skoraj dve desetletji. Končno so se nemški volilni knezi odločili, da izvolijo cesarja iz nepoznane fevdalne dinastije s sedežem v gradu Habitsburg (Sokolov grad) v današnji Švici.

12.1. Koga so izvolili za cesarja?

12.2. Pojasnite, zakaj so se odločili ravno zanj.

(2 točki)

13. Konec 15. stoletja je prišlo do velikih sprememb tudi na Pirenejskem polotoku, kjer so bili nemirni časi.

Ferdinand in Izabela sta si zagotovila odločilen vpliv na inkvizicijo. Imenovala sta jo namreč »vrhovni inkvizičijski svet« za Kastilijo in Aragonijo. To je bil prvi skupni urad obeh kraljestev in je dal pobudo tudi za zadnji napor rekonkviste: s pohodom na Granado (1481–1492), ki ji je vladal kralj Nasridov Abdalah, je padlo zadnje mavrsko kraljestvo v Španiji.

(Vir: Zgodovina v slikah, zv. 11, stolpec 4855. DZS. Ljubljana, 1977)

Pojasnite pomen procesa rekonkviste v zgodovini Pirenejskega polotoka.

(1 točka)

14. Kraljestva na Pirenejskem polotoku so v pozнем srednjem veku postala stanovske monarhije. Poleg vladarja so imele stanovski parlament ali kortes.
 - 14.1. Kateri trije stanovi so sestavljali tak srednjeveški stanovski parlament?
 - 14.2. Kakšna je bila vloga kortesa pri sprejemanju zakonov?

(2 točki)

V sivo polje ne pišite.

15. S konkordatom v Wormsu leta 1122 je bila odpravljena stoletna napetost med cesarstvom in papeštvom glede umeščanja škofov. V listini cesarja Henrika V. je zapisano:

Jaz, Henrik, po božji milosti prevzvišeni cesar Rimljанov (...) prepuščam sveti katoliški Cerkvi sleheno investituro s prstanom in palico in dovoljujem, da v mojem kraljestvu in cesarstvu v vseh cerkvah voljo cerkvene dostojanstvenike po kanonskem pravu in da je posvetitev svobodna.

(Vir: 2000 let krščanstva. Ilustrirana zgodovina Cerkve v barvah, str. 293. Mihelač. Ljubljana, 1991)

- 15.1. Kako imenujemo spor med cerkveno in posvetno oblastjo o vprašanju glede umeščanja v cerkvene službe?
- 15.2. Kakšno rešitev je vseboval Wormski konkordat?

(2 točki)

16. V visokem srednjem veku je bil Apeninski polotok razdeljen na številne mestne države, med katerimi so mnoge imele lastnosti republike. Glede na svoj nastanek, zgodovino in vpliv na širši evropski prostor sta bili opazni Papeška/Cerkvena država in Beneška republika. Pomagajte si s sliko 4 v barvni prilogi.

Obkrožite izbrano državo.

A PAPEŠKA/CERKVENA DRŽAVA

B BENEŠKA REPUBLIKA

- 16.1. Pojasnite, kdo je bil najvišji predstavnik oblasti v državi.
16.2. Katere dele današnje Italije je država obsegala?

- 16.3. Kaj je bil temelj gospodarstva?

(3 točke)

17. Povežite imena zgodovinskih osebnosti v desnem stolpcu z razlago njihovih del ali značilnih dejavnosti, zaradi katerih so se zapisali v zgodovino, tako da na ustrezeno črko v levem stolpcu vpišete ustrezeno črko iz desnega stolpca.

- razsvetljena ruska carica
 absolutist, ki se je imenoval »sončni kralj«
 osvoboditeljica Granade
 ugleden papež s konca 6. stoletja
 vrhovna oblast/glava Anglikanske cerkve
 udeleženec križarskega pohoda

- A Izabela Kastiljska
B Friderik Barbarossa
C Gregor Veliki
D Ludvik XIV.
E Katarina II. Velika
F Elizabeta I.

(3 točke)

18. V 17. in 18. stoletju se je uveljavila nova oblika vladanja – absolutizem.

Države z absolutistično obliko vladavine so zato – z redkimi izjemami – nagnjene k centralizmu in fiskalizmu (skrajni možni obdavčitvi produktivnih sil). Do večjih davkov skušajo priti s politiko naseljevanja novih pokrajin in z živahno zunanjo trgovino, ki temelji na izvozu dobičkonosnega manufakturnega blaga.

(Vir: Zgodovina v slikah, 12. zv., stolpec 5653. DZS. Ljubljana, 1977)

- 18.1. S pomočjo zgornjega besedila pojasnite značilnosti absolutističnega vladarja.
- 18.2. Na kaj se je absolutistični vladar opiral pri vladanju?
- 18.3. Zakaj je bila takšna politika na zunanjopolitičnem področju ekspanzivna?

(3 točke)

19. Na nadaljnji politični razvoj zahodne Evrope v pozнем srednjem veku so imeli vpliv dolgotrajni vojaški spopadi med Francijo in Anglijo od sredine 14. do sredine 15. stoletja.

Izbruhnila je zaradi spora za oblast nad bogatimi flandrijskimi mesti. Začela se je z zmagami angleških lokostrelcev in ladij. Ko so Angleži zavzeli Pariz, Orleans in neusmiljeno ropali ljudstvo, je pobuda za odločnejšo akcijo proti Angležem prišla iz vrst kmečkega ljudstva: sedemnajstletna pastirica Jeanne d'Arc je navdušila kralja, da je povedel čete v napad na Orleans, in tako s svojim sijajnim zgledom pregnala malodušje v francoskih vrstah. Postala je glasnica nacionalne zavesti francoskega ljudstva. Angleži so se postopno umikali, Ivano so v boju ujeli.

(Vir: Grobelnik, I., in Voje, I., 1990: Zgodovina 2, str. 34–35. DZS. Ljubljana)

- 19.1. Kdo je bila glavna junakinja francoskega odpora?
- 19.2. Kako so nanjo gledali Francozi?

(2 točki)

20. Francija je v 17. stoletju postala zgled absolutistične države, njeni vladarji pa zgled za absolutistične vladarje, med vsemi je najbolj zaslovel kralj Ludvik XIV. (1645–1715). Svoj spomenik si je postavil z obsežnimi gradbenimi deli.

- 20.1. Kako se je imenoval dvor kralja Ludvika XIV., prikazan na sliki 3?
- 20.2. Pojasnite, kako je ta gradnja vplivala na druge evropske vladarje.

(2 točki)

Slika 3: Rezidenca kralja Ludvika XIV.

(Vir: www.wikipedia.org. Pridobljeno: 7. 1. 2014.)

21. Vse do druge polovice 16. stoletja je bila Nizozemska pod oblastjo Španije. Takrat se je začel upor proti tujim nadoblastim, ki je trajal kar 80 let in se končal z dogovorom oziroma s prekinitvijo odnosov s Španijo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.
- 21.1. Zakaj se je Španija tako oklepala nizozemskih provinc?
- 21.2. Kako se je končal upor za južne province?
- 21.3. Kakšen je bil izid upora za sedem severnih provinc?

(3 točke)

22. Med politično ureditvijo, ki jo imenujemo absolutizem, in razsvetljenim absolutizmom so nekatere temeljne razlike.

V ustrezen prostor v spodnji razpredelnici vpišite črko pred značilnostmi obeh ureditev.

A Kralj je prvi služabnik svoje države.	E Kralj je absolutni vladar.
B Velja svoboda veroizpovedi.	F Vladar odloča o veri podložnikov.
C Dolžnost tlake in podložništvo.	G Omilitev tlake ali odprava podložništva.
D Temelj je kapital (denar) in velja merkantilizem.	H Temelj je zemlja in velja fiziokratizem.

	absolutizem	razsvetljeni absolutizem
značilnosti vladanja		
versko vprašanje		
položaj in dolžnosti kmetov		
temelj bogastva države in gospodarska teorija		

(4 točke)

23. Med razsvetljenimi vladarji je ruski car Peter I. Veliki (1689–1725). Njegov načrt je bil iz Rusije narediti velesilo.

- 23.1. S čim je želel pridobiti prevlado in premoč Rusije v Baltiku?
- 23.2. S kakšnimi reformnimi ukrepi je poskušal Rusijo približati razvitim evropskim državam?

(2 točki)

Slika 4: Peter I. Veliki v Amsterdamu

(Vir: www.wikipedia.org. Pridobljeno: 8. 1. 2014.)

V sivo polje ne pišite.

24. Od 13. stoletja je v Angliji nad delom kraljev bedel parlament, ki se je sprva imenoval kraljevski svet. Že v naslednjem stoletju je postal dvodomen.
- 24.1. Kdo sestavlja zgornji dom angleškega parlamenta?
- 24.2. Kdo sestavlja spodnji dom angleškega parlamenta?

(2 točki)

25. Spodnjim dogodkom dodajte te letnice: 732, 800, 843, 955, 1215 in 1492.

- pogodba iz Verduna
- zmaga Otona I. nad Madžari
- padec Granade
- sprejetje Magne charte libertatum
- zmaga Karla Martela pri Poitersu
- kronanje Karla Velikega za cesarja

(3 točke)

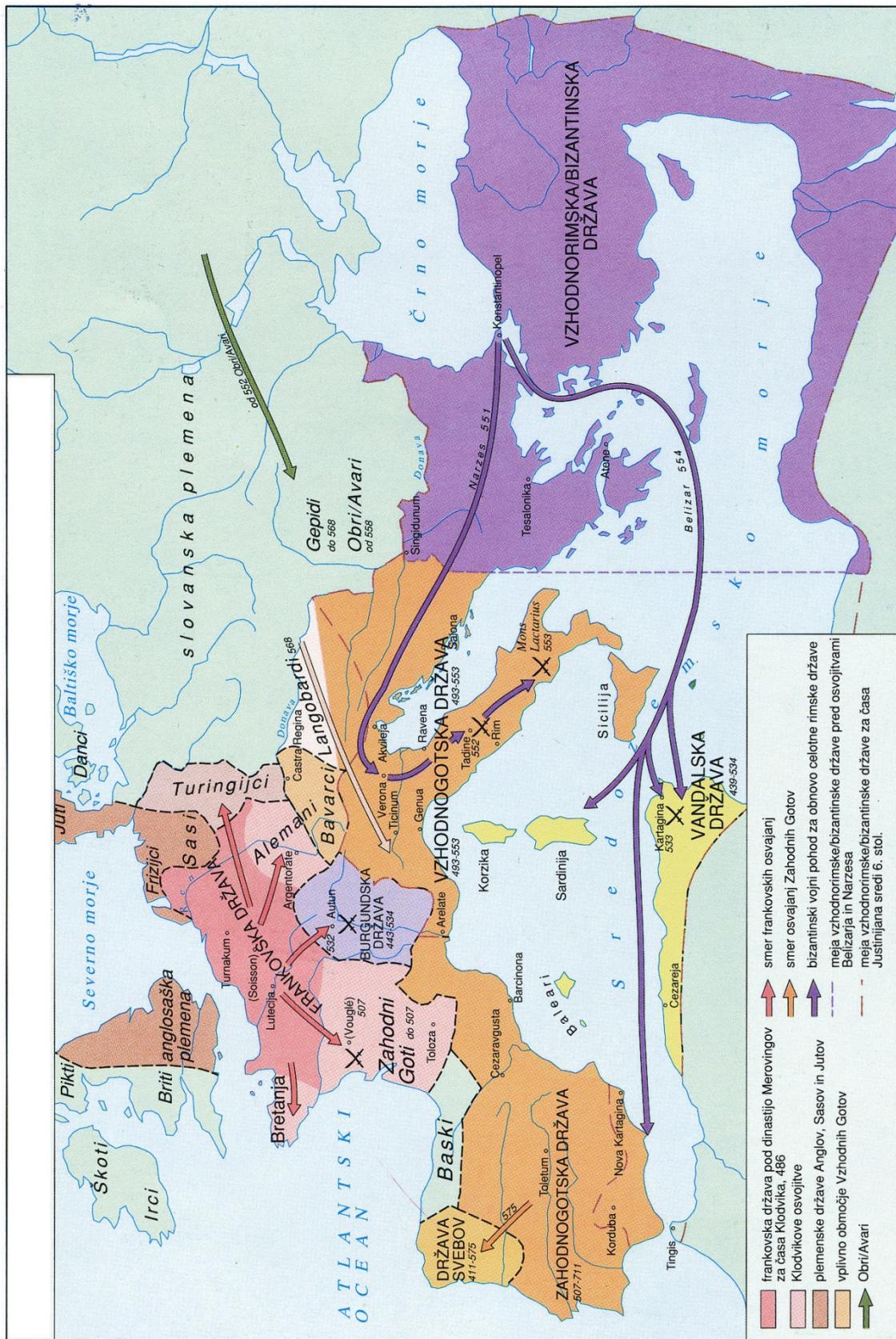

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

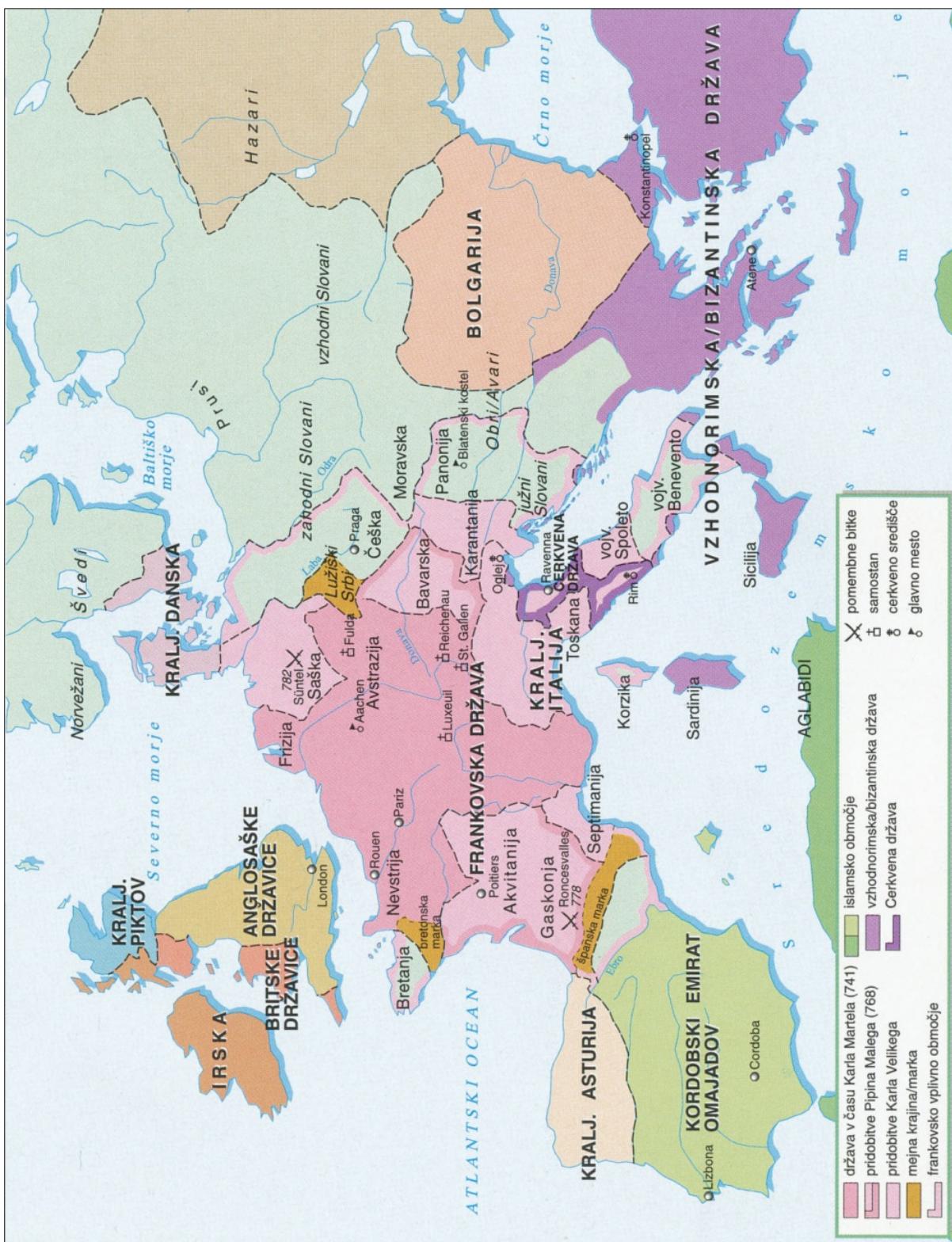

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

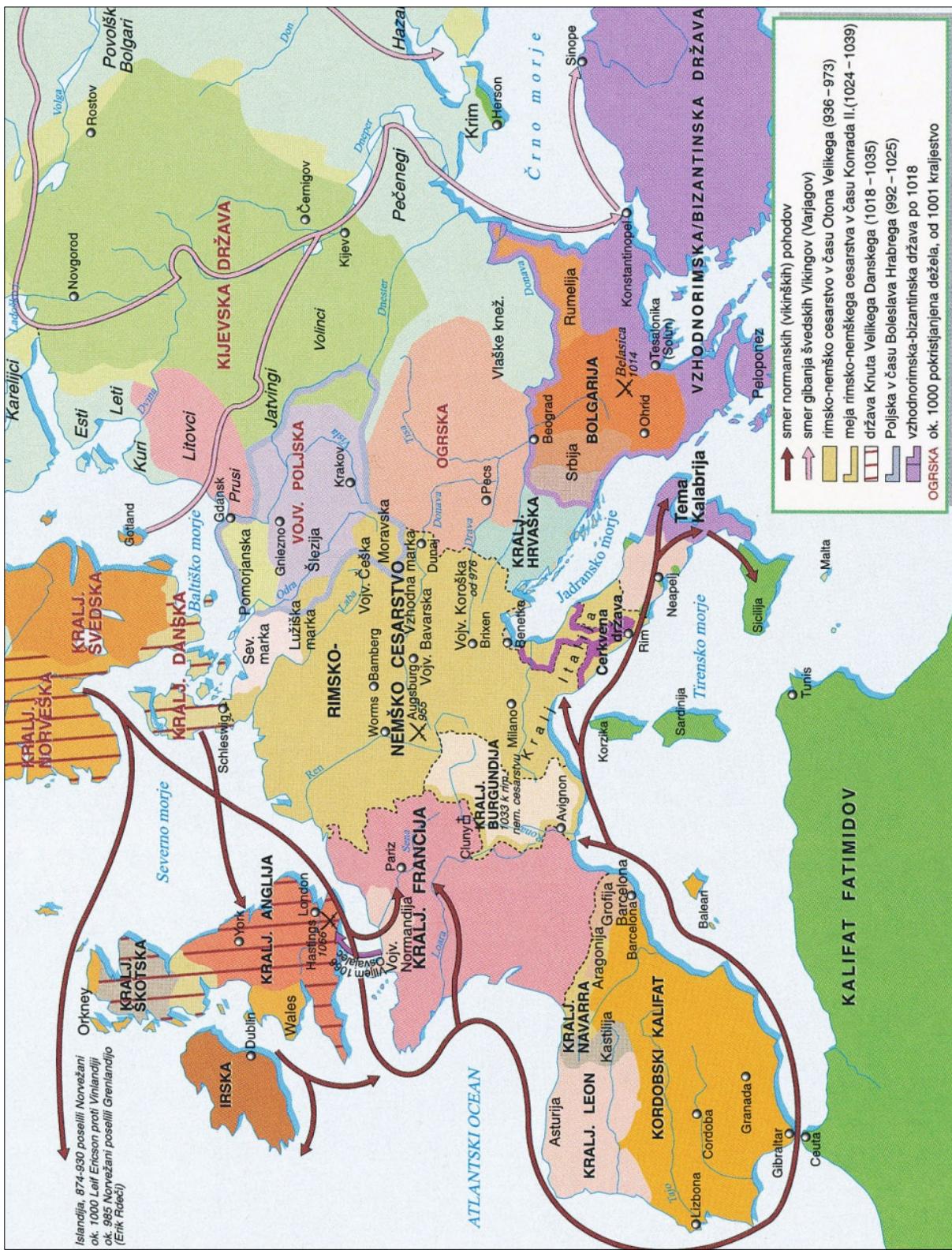
Slika 1: Germanska kraljestva in poskus obnove cesarstva

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 12. DZS. Ljubljana, 1994)

Slika 2: Evropa v času Karla Velikega

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 24. DZS. Ljubljana)

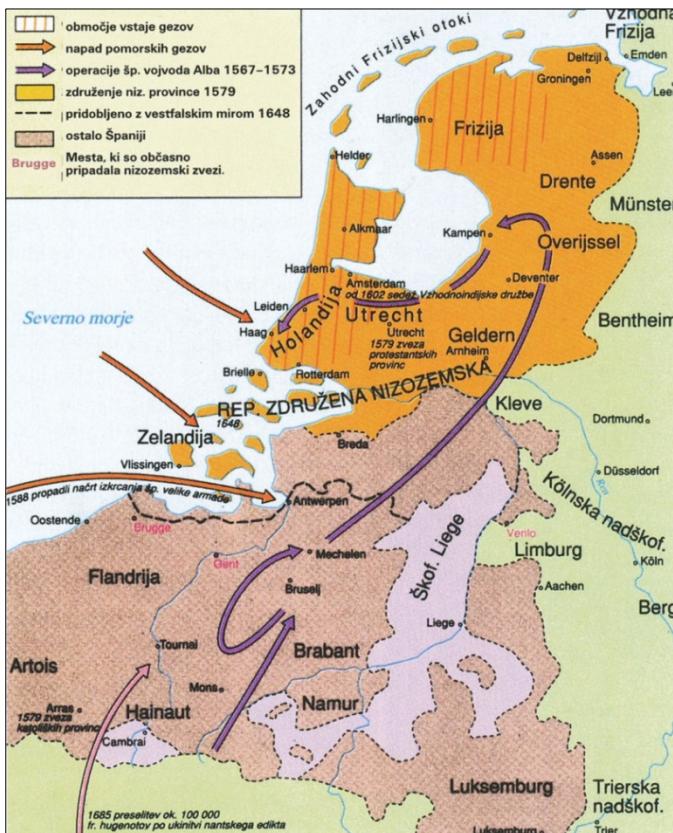
Slika 3: Evropa okrog leta 1000

(Vir: Mlaković, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 39. DZS. Ljubljana)

Slika 4: Italijanske mestne države

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 50. DZS. Ljubljana)

Slika 5: Nizozemska 1566–1648

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 66. DZS. Ljubljana)